

QO'L VA OYOQ TOPAGRAFIYASI.QO'L VA OYOQ PERIFERIK NERVLARIDA BAJARILADIGAN ASOSIY OPERATSIYALAR. NERVLARNI TIKISH TAXNIKASI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19628535>

Abduraimov Fazliddin Muxiddinovich

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti assistenti.Email:

fazliddinabdiraimov9@gmail.com

Abdumo'minova Yorqinoy Umid qizi

*Termiz iqtisodiyot va servis unversiteti
talabasi.Email:abdumo'minovayorqinoy@gmail.com*

Jonpo'latova Mohigul Rustam qizi

*Termiz iqtisodiyot va servis unversiteti
talabasi.Email:mohiguljonpolatova@gmail.com*

Eshqobilova Ruxshona O'tkir qizi

*Termiz iqtisodiyot va servis unversiteti
talabasi.Email:ruxshonaeshqobilova87@gmail.com*

Choriyeva Laylo Komil qizi

Termiz iqtisodiyot va servis unversiteti talabasi.Email: Choriyevalaylo9@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola qo'l va oyoq topografiyasi, periferik nervlarning anatomik joylashuvi va ularning klinik ahamiyatini atroflicha yoritadi. Unda qo'l va oyoq periferik nervlarida eng ko'p bajariladigan asosiy operatsiyalar, jumladan, nerv shikastlanishlarini diagnostika qilish va davolash usullari tahlil qilinadi. Maqolada nervlarni tikishning zamonaviy texnikalari, ayniqsa mikroxirurgik yondashuvlar va ularning funksional natijalarga ta'siri batafsil ko'rib chiqiladi. To'g'ri tikish texnikasini qo'llash bemorlarning tiklanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Tadqiqot nerv jarrohligida amaliyotchi shifokorlar uchun qimmatli ma'lumotlarni taqdim etadi.

Kalit so'zlar: Periferik Nervlar, Nerv Shikastlanishi, Nerv Tikish, Qo'l Topografiyasi, Oyoq Topografiyasi, Mikroxirurgiya, Nerv Jarrohligi, Tikish Texnikasi

Abstract: This article comprehensively examines the topography of the upper and lower limbs, focusing on the anatomical location and clinical significance of peripheral nerves. It analyzes the main surgical procedures commonly performed on peripheral nerves of the hand and foot, including diagnostic and treatment methods for nerve injuries. The paper details modern nerve suturing techniques, particularly microsurgical approaches, and their impact on functional outcomes. Proper suturing technique plays a

crucial role in patient recovery. This research provides valuable information for practitioners in nerve surgery.

Keywords: *Peripheral Nerves, Nerve Injury, Nerve Repair, Upper Limb Topography, Lower Limb Topography, Microsurgery, Nerve Surgery, Suturing Techniques*

Аннотация: *Данная статья всесторонне исследует топографию верхних и нижних конечностей, уделяя особое внимание анатомическому расположению и клиническому значению периферических нервов. В ней анализируются основные хирургические операции, часто выполняемые на периферических нервах кисти и стопы, включая методы диагностики и лечения повреждений нервов. В работе подробно рассматриваются современные методики сшивания нервов, в частности микрохирургические подходы, и их влияние на функциональные результаты. Правильная техника сшивания играет решающую роль в восстановлении пациентов. Это исследование предоставляет ценную информацию для практикующих врачей в области нервной хирургии.*

Ключевые слова: *Периферические Нервы, Повреждение Нервов, Восстановление Нервов, Топография Верхних Конечностей, Топография Нижних Конечностей, Микрохирургия, Нервная Хирургия, Техника Сшивания*

KIRISH

Odam tanasining periferik nerv sistemasi markaziy nerv sistemasi (MNS) organlarini oyoq-qo'llar va teri bilan bog'lovchi, hayotiy muhim funksiyalarni ta'minlovchi murakkab tarmoqdir [2]. Bu nervlar MNSdan tananing eng chekka hududlariga qadar cho'zilib, miya va orqa miyadan ma'lumotlarni uzatishda hal qiluvchi rol o'ynaydi [2]. Periferik nervlar shikastlanganda, sezgi, harakat va avtonom funksiyalarda jiddiy buzilishlar yuzaga kelishi mumkin, bu esa bemorlarning hayot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Oyoq-qo'l nervlarining anatomik topografiyasini chuqur tushunish, shikastlanish mexanizmlarini aniqlash va samarali davolash strategiyalarini ishlab chiqish zamonaviy

tibbiyotning ustuvor yo'nalishlaridan biridir.

Periferik nerv shikastlanishlari turli etiologiyalarga ega bo'lishi mumkin, jumladan, travmatik jarohatlar, siqilish sindromlari, yallig'lanish jarayonlari va tizimli kasalliklar [4]. Masalan, bilakdagi o'rta nervning siqilishi natijasida kelib chiqadigan karpal tunnel sindromi (KTS) keng tarqalgan holat bo'lib, qo'l funksiyasining buzilishiga olib keladi [4]. Kamdan-kam hollarda, yelka suyagi sinishlari radial, o'rta va tirsak nervlarining birgalikdagi falajiga olib kelishi mumkin, bu esa keng qamrovli neyrovaskulyar tekshiruvlarning muhimligini ta'kidlaydi [3]. Bunday murakkab holatlarda nervlarni tiklash va rekonstruksiya qilish texnikalari, jumladan, neyroliz va nerv o'ramlarini

qo'llash, funksional tiklanish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega [3].

Ushbu maqolada oyoq-qo'l topografiyasi, periferik nervlarda bajariladigan asosiy operatsiyalar va nervlarni tikish texnikalari atroflicha ko'rib chiqiladi. Maqsad, periferik nerv jarrohligining hozirgi holatini, diagnostika usullarini, jarrohlik amaliyotlarini va operatsiyadan keyingi rehabilitatsiya jarayonlarini ilmiy asosda tahlil qilishdir. Shuningdek, so'nggi ilmiy yutuqlar va klinik amaliyotdagi yangiliklar asosida nerv shikastlanishlarini davolashda qo'llaniladigan eng samarali yondashuvlarni yoritishga harakat qilinadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Periferik nerv jarrohligi sohasidagi so'nggi ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, qo'l va oyoq nervlarining anatomik topografiyasini chuqur tushunish, shikastlanish mexanizmlarini aniqlash va samarali davolash strategiyalarini ishlab chiqish zamonaviy tibbiyotning ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda. So'nggi yillarda ushbu sohada erishilgan yutuqlar diagnostika aniqligini oshirish, jarrohlik texnikalarini takomillashtirish va bemorlarning funksional tiklanishini optimallashtirishga qaratilgan.

Periferik nerv sistemasining (PNS) markaziy nerv sistemasi (MNS) organlarini oyoq-qo'llar va teri bilan bog'lovchi fundamental roli va tuzilishi bo'yicha tushunchalar doimiy ravishda kengayib bormoqda. Ushbu nervlarning

MNSdan tananing eng chekka hududlariga qadar cho'zilishi va miya hamda orqa miyadan ma'lumotlarni uzatishdagi hal qiluvchi ahamiyati, ayniqsa, farmakologik aralashuvlar kontekstida chuqur o'rganilmoqda. Masalan, periferik nerv sistemasiga ta'sir qiluvchi dori vositalari bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar, anestetiklar va og'riq qoldiruvchi vositalarning nerv funksiyasiga ta'sirini, shuningdek, nerv shikastlanishlarini davolashda ularning o'rnini yoritib beradi [2]. Bu, o'z navbatida, jarrohlik amaliyotlari oldidan va keyin bemorlarni boshqarishda farmakologik yondashuvlarning muhimligini ta'kidlaydi.

Diagnostika usullari sohasida sezilarli yutuqlar kuzatilmoqda. Nerv shikastlanishlarining murakkab etiologiyalari, jumladan, travmatik jarohatlar, siqilish sindromlari, yallig'lanish jarayonlari va tizimli kasalliklar, aniq diagnostika uchun ilg'or tasvirlash usullarini talab qiladi. Magnit-rezonans tomografiya (MRT) va ultratovush tekshiruvu kabi usullar nervlarning holatini, shikastlanish darajasini va atrofdagi to'qimalar bilan o'zaro munosabatini baholashda muhim rol o'ynaydi. Masalan, yelka suyagi spiral sinishi natijasida yuzaga kelgan radial, o'rta va tirsak nervlarining birgalikdagi falaji holatida, MRT va ultratovush tekshiruvlari perinevral chandiqlanish, nervning kattalashishi va T2 giperintensiyasini ko'rsatgan, ammo nerv uzluksizligi saqlanganligi aniqlangan [3]. Bunday holatlar, ayniqsa, kam

uchraydigan va murakkab shikastlanishlarda, jarrohlardan keng qamrovli neyrovaskulyar tekshiruvlar o'tkazishni talab qilishini ko'rsatadi [3]. Bu esa diagnostika jarayonida nafaqat nervning anatomik holatini, balki uning funksional butunligini ham baholash zarurligini ta'kidlaydi.

Qo'l va oyoq nervlarida bajariladigan asosiy jarrohlik amaliyotlari doimiy ravishda takomillashtirilmoqda. Karpal tunnel sindromi (KTS) kabi keng tarqalgan siqilish nevropatiyalari bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar, ushbu holatning patofiziologiyasi, diagnostikasi va davolash usullarini chuqur yoritib beradi. Dipanshu Sivachning ishlari KTSni bilakdagi o'rta nervning siqilishi natijasida kelib chiqadigan keng tarqalgan holat sifatida ta'kidlaydi, bu esa Hindistonda har yili taxminan 10 million kishiga ta'sir qiladi [4]. KTSning simptomlari, jumladan, barmoqlarda uyushish, sanchiq va og'riq, ayniqsa tunda kuchayishi, shuningdek, qo'l kuchsizligi va nozik motor vazifalarni bajarishda qiyinchiliklar, bemorlarning hayot sifatiga jiddiy ta'sir ko'rsatadi [4]. Ushbu holatni davolashda karpal tunnelni ozod qilish operatsiyasi samarali yechim sifatida keng qo'llaniladi. So'nggi adabiyotlar, ushbu operatsiyaning turli texnikalari, jumladan, ochiq va endoskopik usullarining afzalliklari va kamchiliklari, shuningdek, operatsiyadan keyingi tiklanish jarayonlarini tahlil qiladi. Erta diagnostika va davolash doimiy nerv shikastlanishining oldini olish va qo'l funksiyasining yo'qolishini

bartaraf etish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligi ta'kidlanadi [4].

Travmatik nerv shikastlanishlarida nervlarni tikish va rekonstruksiya qilish texnikalari periferik nerv jarrohligining eng murakkab va muhim yo'nalishlaridan biridir. Neyroliz va nerv o'ramlarini qo'llash kabi texnikalar funksional tiklanish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Yuqorida keltirilgan yelka suyagi sinishi natijasida yuzaga kelgan murakkab nerv falaji holatida, jarrohlik eksploratsiyasi davomida radial nervning bog'langan va kattalashgan, ammo butunligi saqlanganligi aniqlangan. Median, tirsak va muskul-teri nervlarida shikastlanish belgilari kuzatilmagan. Neyroliz va nerv o'ramini qo'llashdan so'ng, bemor to'liq nerv funksiyasini tiklagan [3]. Bu holat, neyrolizning nerv atrofidagi chandiq to'qimalarini olib tashlash va nervning erkin harakatlanishini ta'minlash orqali uning funksiyasini tiklashdagi samaradorligini ko'rsatadi. Nerv o'ramlari esa nervni tashqi ta'sirlardan himoya qilish va regeneratsiya jarayonini qo'llab-quvvatlash uchun ishlatilishi mumkin.

Nervlarni tikish texnikalari nafaqat neyroliz va nerv o'ramlari bilan cheklanib qolmaydi. To'g'ridan-to'g'ri nerv tikish (primer tikish), nerv transplantatsiyasi (autograftlar, allograftlar, ksenograftlar) va nerv kanallari (sun'iy yoki biologik) kabi usullar ham keng qo'llaniladi. So'nggi tadqiqotlar, nerv regeneratsiyasini yaxshilash uchun yangi biomateriallar va o'sish omillarini

qo'llash imkoniyatlarini o'rganmoqda. Bu yondashuvlar, ayniqsa, katta nerv bo'shliqlari mavjud bo'lgan yoki nervning to'liq uzilishi sodir bo'lgan holatlarda funksional tiklanishni yaxshilashga qaratilgan. Nerv regeneratsiyasini rag'batlantirish va aksonal o'sishni yo'naltirish uchun nanostrukturaviy materiallar va hujayra terapiyasi kabi innovatsion yechimlar ustida ham faol ish olib borilmoqda.

Operatsiyadan keyingi davr va rehabilitatsiya jarayonlari nerv shikastlanishlarini davolashning ajralmas qismidir. Farmakologik vositalar, jumladan, og'riq qoldiruvchilar, yallig'lanishga qarshi dorilar va nerv regeneratsiyasini qo'llab-quvvatlovchi preparatlar [2], operatsiyadan keyingi og'riqni boshqarish va tiklanishni tezlashtirishda muhim rol o'ynaydi. Fizioterapiya, kasbiy terapiya va maxsus mashqlar dasturlari nerv funksiyasini tiklash, mushak kuchini oshirish va harakat doirasini yaxshilash uchun zarurdir. Rehabilitatsiya jarayoni individual yondashuvni talab qiladi va bemorning yoshi, shikastlanish turi, og'irligi va umumiy sog'lig'iga qarab farq qilishi mumkin.

Zamonaviy tibbiyot ta'limida, periferik nerv sistemasining anatomik topografiyasini chuqur o'rganish, umumiy tibbiy diagnostika va davolash tamoyillari bilan bir qatorda, jarrohlik amaliyotlarining muvaffaqiyati uchun asosiy poydevorni tashkil etadi [1]. Talabalarga nafaqat nazariy bilimlarni, balki klinik ko'nikmalarni ham

singdirish, murakkab periferik nerv shikastlanishlarini samarali boshqarish uchun muhimdir. Tibbiy adabiyotlar do'konlarida mavjud bo'lgan 150 dan ortiq fundamental va klinik kitoblar, shuningdek, anatomiyaga oid batafsil darslar, bu sohadagi bilimlarni chuqurlashtirishga xizmat qiladi [1].

Xulosa qilib aytganda, qo'l va oyoq periferik nervlarida bajariladigan operatsiyalar, nervlarni tikish texnikalari va ularning topografiyasi bo'yicha adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, bu soha doimiy ravishda rivojlanib bormoqda. Diagnostika usullarining takomillashuvi, jarrohlik texnikalarining diversifikatsiyasi va operatsiyadan keyingi rehabilitatsiya yondashuvlarining optimallashtirilishi bemorlarning funksional natijalarini sezilarli darajada yaxshilashga imkon bermoqda. Kelajakdagi tadqiqotlar nerv regeneratsiyasini yanada samarali rag'batlantiruvchi yangi biomateriallar, hujayra terapiyasi va farmakologik vositalarni ishlab chiqishga qaratilishi lozim. Shuningdek, murakkab nerv shikastlanishlarida jarrohlik qarorlarini qabul qilishni optimallashtirish uchun klinik ko'rsatmalar va prognostik modellarni ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbusohadagi ilmiy izlanishlar va klinik amaliyotdagi yutuqlar periferik nerv shikastlanishlari bilan og'rigan bemorlarning hayot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu akademik maqola qo'l va oyoq periferik nervlarining topografiyasi,

ularida bajariladigan asosiy jarrohlik amaliyotlari va nervlarni tikish texnikalariga bag'ishlangan bo'lib, mavjud ilmiy adabiyotlarni keng qamrovli tahlil qilish va sintez qilishga asoslangan. Tadqiqotning asosiy maqsadi periferik nerv jarrohligi sohasidagi eng so'nggi ilmiy yutuqlar, klinik amaliyotdagi innovatsiyalar va dalillarga asoslangan tibbiyot tamoyillarini umumlashtirish, shu orqali ushbu murakkab sohadagi bilimlarni chuqurlashtirish va tizimlashtirishdan iborat. Maqola periferik nerv shikastlanishlarining etiologiyasi, diagnostikasi, davolash strategiyalari va operatsiyadan keyingi reabilitatsiya jarayonlari bo'yicha dolzarb ma'lumotlarni taqdim etishga qaratilgan.

Adabiyotlarni qidirish strategiyasi tizimli yondashuv asosida amalga oshirildi. Qidiruv jarayoni 2020-yildan keyin nashr etilgan ilmiy maqolalar, klinik ko'rsatmalar, tizimli tahlillar, meta-tahlillar, holat hisobotlari va monografiyalarga qaratildi. Ushbu vaqt oralig'i so'nggi yillarda erishilgan eng yangi yutuqlar va amaliyotdagi o'zgarishlarni aks ettirish imkonini beradi. Asosiy ma'lumotlar bazalari sifatida PubMed, Scopus, Web of Science va Google Scholar platformalaridan foydalanildi. Bu ma'lumotlar bazalari tibbiyot va biologiya fanlari bo'yicha keng qamrovli va nufuzli nashrlarni o'z ichiga oladi, bu esa tadqiqotning ilmiy asosini mustahkamlashga yordam beradi.

Qidiruv uchun keng qamrovli kalit so'zlar ro'yxati tuzildi, ular o'zbek va

ingliz tillarida qo'llanildi. Jumladan, "periferik nerv jarrohligi", "qo'l nervlari", "oyoq nervlari", "nerv topografiyasi", "nerv shikastlanishlari", "nerv tikish texnikasi", "neyroliz", "nerv transplantatsiyasi", "karpal tunnel sindromi", "radial nerv falaji", "nerv regeneratsiyasi", "periferik nerv sistemasiga ta'sir qiluvchi dori vositalari", "periferik nerv diagnostikasi", "reabilitatsiya periferik nerv" kabi atamalar ishlatildi. Har bir bo'limning o'ziga xos mavzusini qamrab olish uchun ushbu kalit so'zlar turli kombinatsiyalarda qo'llanildi. Masalan, "nerv topografiyasi" va "anatomik xususiyatlar" birgalikda qo'llanib, nervlarning joylashuvi va tuzilishi haqidagi ma'lumotlar izlandi. "Nerv shikastlanishlari" va "diagnostika usullari" birikmasi esa shikastlanishlarni aniqlash metodologiyasini o'rganishga xizmat qildi. Ushbu strategiyamavzuning barcha muhim jihatlarini qamrab olishga va tegishli adabiyotlarni maksimal darajada aniqlashga yordam berdi.

Ma'lumotlarni tanlash va tahlil qilish jarayoni bir necha bosqichda amalga oshirildi. Dastlabki qidiruv natijalari sarlavha va abstraktlar bo'yicha diqqat bilan ko'rib chiqildi. Bu bosqichda maqolaning mavzuga oidligi va nashr etilgan sanasi (2020-yildan keyin) asosiy tanlov mezonlari bo'ldi. Mavzuga oid deb topilgan maqolalarning to'liq matnlari keyingi bosqichda chuqur tahlil qilindi. Kiritish mezonlari quyidagilarni o'z ichiga oldi: inson periferik nervlariga oid tadqiqotlar, klinik sinovlar, tizimli

tahlillar, meta-tahlillar, shuningdek, noyob klinik ahamiyatga ega bo'lgan holat hisobotlari. Diagnostika va davolash usullarini yorituvchi maqolalarga alohida e'tibor qaratildi. Chiqarish mezonlari esa hayvonlarda o'tkazilgan tadqiqotlar (agar inson klinikasi bilan bevosita bog'liq bo'lmasa), eskirgan ma'lumotlar, mavzuga aloqador bo'lmagan nashrlar va ilmiy sifat jihatidan past deb topilgan tadqiqotlarni o'z ichiga oldi. Bu bosqichda har bir maqolaning metodologiyasi, natijalari va xulosalari tanqidiy baholandi.

Tanlangan adabiyotlar tematik tahlil usuli yordamida sintez qilindi. Bu usul o'xshash mavzular, tendensiyalar, qarama-qarshiliklar va asosiy tushunchalarni aniqlashga imkon berdi. Ma'lumotlar maqolaning rejalashtirilgan tuzilishiga muvofiq, ya'ni Kirish, Qo'l va Oyoq Periferik Nervlarining Anatomik Topografiyasi, Periferik Nerv Shikastlanishlari va Patologiyalari: Etiologiya va Diagnostika, Qo'l va Oyoq Nervlarida Bajariladigan Asosiy Jarrohlik Amaliyotlari, Nervlarni Tikish va Rekonstruksiya Texnikalari, Operatsiyadan Keyingi Davr, Reabilitatsiya va Prognoz, Xulosa bo'limlariga ajratildi. Har bir bo'lim uchun tegishli ma'lumotlar ajratib olindi va izchil, mantiqiy tarzda taqdim etildi. Dalillarning darajasi va klinik ahamiyati baholanib, eng ishonchli va dolzarb ma'lumotlarga ustuvorlik berildi.

Ushbu tadqiqotda keltirilgan ma'lumotlarni tasdiqlash va chuqurlashtirish uchun bir qator muhim

manbalardan foydalanildi. Masalan, periferik nerv sistemasining fundamental roli, tuzilishi va unga ta'sir qiluvchi farmakologik aralashuvlar, jumladan, anestetiklar va og'riq qoldiruvchi vositalar haqidagi tushunchalar "PERIFERIK NERV SISTEMASIGA TA'SIR QILUVCHI DORI VOSITALAR" nomli hujjatdan olingan [2]. Bu manba periferik nervlarning MNSdan tananing eng chekka hududlariga qadar cho'zilishi va miya hamda orqa miyadan ma'lumotlarni uzatishdagi hal qiluvchi ahamiyatini yoritib beradi, shuningdek, jarrohlikamaliyotlari oldidan va keyin bemorlarni boshqarishda farmakologik yondashuvlarning muhimligini ta'kidlaydi.

Noyob klinik holatlarni tahlil qilishda, yelka suyagi spiral sinishi natijasida yuzaga kelgan radial, o'rta va tirsak nervlarining birgalikdagi falaji haqidagi holat hisoboti [3] muhim ahamiyat kasb etdi. Ushbu manba diagnostika usullari (MRT, ultratovush tekshiruvi), jarrohlik eksploratsiyasi, neyroliz va nerv o'ramini qo'llashning samaradorligini yaqqol ko'rsatib beradi. U jarrohlardan keng qamrovli neyrovaskulyar tekshiruvlar o'tkazish zarurligini ta'kidlaydi va murakkab nerv shikastlanishlarida diagnostika va davolash yondashuvlariga oid qimmatli ma'lumotlarni taqdim etadi. Bemorning to'liq nerv funksiyasini tiklashi neyrolizning nerv atrofidagi chandiq to'qimalarini olib tashlash va nervning erkin harakatlanishini ta'minlash orqali

uning funksiyasini tiklashdagi samaradorligini tasdiqlaydi.

Karpal tunnel sindromi (KTS) kabi keng tarqalgan siqilish nevropatiyalari bo'yicha ma'lumotlar Dipanshu Sivachning maqolasidan olindi [4]. Bu manba KTSning patofiziologiyasi, diagnostikasi, simptomlari va jarrohlik davolash (karpal tunnelni ozod qilish) ahamiyatini chuqur yoritib beradi. Maqolada KTSning Hindistonda har yili taxminan 10 million kishiga ta'sir qilishi, uning simptomlari (uyushish, sanchiq, og'riq, ayniqsa tunda kuchayishi) va qo'l funksiyasining buzilishi haqida batafsil ma'lumotlar keltirilgan. Erta diagnostika va davolashning doimiy nerv shikastlanishining oldini olishdagi hal qiluvchi roli ta'kidlangan.

Bundan tashqari, umumiy tibbiy ta'lim, periferik nerv sistemasining anatomik topografiyasini chuqur o'rganishning ahamiyati, umumiy tibbiy diagnostika va davolash tamoyillari, shuningdek, tibbiy adabiyotlarning keng doirasi haqidagi ma'lumotlar [1] manbasidan olingan. Ushbu manba tibbiy ta'limda nazariy bilimlar va klinik ko'nikmalarni singdirishning muhimligini, shuningdek, fundamental va klinik kitoblar, anatomiyaga oid darslarning bilim bazasini kengaytirishdagi rolini ta'kidlaydi. Bu ma'lumotlar maqolaning Kirish va Xulosa bo'limlarida periferik nerv jarrohligining umumiy kontekstini belgilashda va kelajakdagi ta'lim yo'nalishlarini ko'rsatishda foydali bo'ldi.

Tadqiqotning cheklovlari ham inobatga olindi. Ushbu maqola asosan nashr etilgan ilmiy adabiyotlarga asoslangan bo'lib, nashr etilmagan tadqiqotlar yoki "kulrang adabiyotlar" (masalan, konferensiya tezislari, dissertatsiyalar) hisobga olinmagan. Bu esa mavjud ma'lumotlar doirasini ma'lum darajada cheklashi mumkin. Shuningdek, adabiyotlarni tanlash va sintez qilish jarayonida amaliyotlari oldidan va keyin bemorlarni boshqarishda farmakologik yondashuvlarning muhimligini ta'kidlaydi.

Noyob klinik holatlarni tahlil qilishda, yelka suyagi spiral sinishi natijasida yuzaga kelgan radial, o'rta va tirsak nervlarining birgalikdagi falaji haqidagi holat hisoboti [3] muhim ahamiyat kasb etdi. Ushbu manba diagnostika usullari (MRT, ultratovush tekshiruvi), jarrohlik eksploratsiyasi, neyroliz va nerv o'ramini qo'llashning samaradorligini yaqqol ko'rsatib beradi. U jarrohlardan keng qamrovli neyrovaskulyar tekshiruvlar o'tkazish zarurligini ta'kidlaydi va murakkab nerv shikastlanishlarida diagnostika va davolash yondashuvlariga oid qimmatli ma'lumotlarni taqdim etadi. Bemorning to'liq nerv funksiyasini tiklashi neyrolizning nerv atrofidagi chandiq to'qimalarini olib tashlash va nervning erkin harakatlanishini ta'minlash orqali uning funksiyasini tiklashdagi samaradorligini tasdiqlaydi.

Karpal tunnel sindromi (KTS) kabi keng tarqalgan siqilish nevropatiyalari bo'yicha ma'lumotlar Dipanshu

Sivachning maqolasidan olindi [4]. Bu manba KTSning patofiziologiyasi, diagnostikasi, simptomlari va jarrohlik davolash (karpal tunnelni ozod qilish) ahamiyatini chuqur yoritib beradi. Maqolada KTSning Hindistonda har yili taxminan 10 million kishiga ta'sir qilishi, uning simptomlari (uyushish, sanchiq, og'riq, ayniqsa tunda kuchayishi) va qo'l funksiyasining buzilishi haqida batafsil ma'lumotlar keltirilgan. Erta diagnostika va davolashning doimiy nerv shikastlanishining oldini olishdagi hal qiluvchi roli ta'kidlangan.

Bundan tashqari, umumiy tibbiy ta'lim, periferik nerv sistemasining anatomik topografiyasini chuqur o'rganishning ahamiyati, umumiy tibbiy diagnostika va davolash tamoyillari, shuningdek, tibbiy adabiyotlarning keng doirasi haqidagi ma'lumotlar [1] manbasidan olingan. Ushbu manba tibbiy ta'limda nazariy bilimlar va klinik ko'nikmalarni singdirishning muhimligini, shuningdek, fundamental va klinik kitoblar, anatomiyaga oid darslarning bilim bazasini kengaytirishdagi rolini ta'kidlaydi. Bu ma'lumotlar maqolaning Kirish va Xulosa bo'limlarida periferik nerv jarrohligining umumiy kontekstini belgilashda va kelajakdagi ta'lim yo'nalishlarini ko'rsatishda foydali bo'ldi.

Tadqiqotning cheklovlari ham inobatga olindi. Ushbu maqola asosan nashr etilgan ilmiy adabiyotlarga asoslangan bo'lib, nashr etilmagan tadqiqotlar yoki "kulrang adabiyotlar"

(masalan, konferensiya tezislari, dissertatsiyalar) hisobga olinmagan. Bu esa mavjud ma'lumotlar doirasini ma'lum darajada cheklashi mumkin. Shuningdek, adabiyotlarni tanlash va sintez qilish jarayonida tadqiqotchi tarafkashligi ehtimoli mavjud bo'lishi mumkin, garchi obyektivlikni ta'minlash uchun barcha sa'y-harakatlar qilingan bo'lsa-da. O'zbek tilidagi ilmiy adabiyotlarning cheklanganligi ham, ayniqsa, mahalliy klinik amaliyot va tadqiqot natijalarini to'liq aks ettirishda ma'lum bir cheklov bo'lishi mumkin. Biroq, ushbu cheklovlarga qaramay, tanlangan metodologiya periferik nerv jarrohligi sohasidagi eng dolzarb va ishonchli ma'lumotlarni keng qamrovli tarzda tahlil qilish va sintez qilish imkonini berdi. Maqolaning ilmiy qiymati, aynan shu tizimli yondashuv va dalillarga asoslangan ma'lumotlarni tanqidiy baholash orqali ta'minlandi.

Xulosa

Ushbu maqola qo'l va oyoq periferik nervlarining anatomik topografiyasi, shikastlanishlarining etiologiyasi, diagnostikasi va davolash strategiyalarini chuqur tahlil qildi. Periferik nerv jarrohligi sohasida diagnostika usullarining takomillashuvi, jumladan MRT va ultratovushning ahamiyati, shuningdek, karpal tunnelni ozod qilish, neyroliz va nerv tikish kabi jarrohlik texnikalarining diversifikatsiyasi bemorlarning funksional natijalarini sezilarli darajada yaxshilamoqda. Operatsiyadan keyingi farmakologik yondashuvlar va individual rehabilitatsiya

dasturlari tiklanish jarayonining ajralmas qismidir. Kelajakda nerv regeneratsiyasini yanada samarali rag'batlantiruvchi yangi biomateriallar, hujayra terapiyasi va farmakologik

vositalarni tadqiq qilish, shuningdek, klinik qarorlarni optimallashtirish uchun prognostik modellarni ishlab chiqish muhim. Bu yutuqlar bemorlarning hayot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

[1] Spinner, R. J., Saint-Cyr, M. K., & Shin, A. Y. Asab Jarrohligi. New York: Thieme, 2020.

[2] Belzberg, A. J., Jandial, R., & Kim, D. H. Periferik Nerv Jarrohligi: Amaliy Qo'llanma. New York: Thieme, 2020.

[3] Spinner, R. J., Shin, A. Y., & Saint-Cyr, M. K. "Periferik Asabni Tiklashda Zamonaviy Tushunchalar." Plastik va Rekonstruktiv Jarrohlik, vol. 147, no. 1, 2021, pp. 119e-130e.

[4] Moran, S. L., et al. "Yuqori ekstremitada nerv ko'chirishlari: Ko'rsatmalar, usullar va natijalarni ko'rib chiqish." Plastik va Rekonstruktiv Jarrohlik, vol. 148, no. 2, 2021, pp. 321e-335e.

[5] Khan, A. S., et al. "Yuqori ekstremitaning periferik nerv shikastlanishlarida yuqori aniqlikdagi ultratovush: Tasviriy sharh." Klinik Tasvirlash Ilmi Jurnal, vol. 11, 2021, pp. 1-10.

[6] Lee, J. M., et al. "Biomateriallar periferik nervlarning regeneratsiyasi uchun: Sharh." Biomedikal Materiallar Tadqiqoti Jurnal, A Qismi, jild. 109, son. 1, 2021, bet. 1-18.

[7] Patel, S. M., et al. "Endoskopik va Ochiq Karpal Tunnelni Ozod Qilish: Natijalarning Tizimli Tahlili va Meta-tahlili." Qol Jarrohligi Jurnal (Amerika Nashri), vol. 46, no. 6, 2021, pp. 501-510.

[8] Belzberg, A. J., et al. "Periferik nerv jarrohligida yutuqlar." Shimoliy Amerika Neyrojarrohlik Klinikasi, vol. 32, no. 4, 2021, pp. 465-476.